

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
HE 50/2025

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua liittyen hallituksen esitysluonnokseen eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksen keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia, rajat ylittävistä terveydenhuollosta annettua lakia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia muutettaisiin siten, että hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei jatkossa enää olisi lakisääteistä velvoitetta järjestää kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömiksi arvioituja kiireettömiä terveydenhuollon palveluja ulkomaalaislaissa tarkoitetulla tavalla laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille. Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän olisi kuitenkin järjestettävä laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille yksilölliseen lääketieteelliseen tarpeen arviointiin perustuva välttämätön kiireetön hoito, jos sen epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta henkilön terveydentilan tai vamman vuoksi taikka jos epääminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyden tai alaikäisen, jonka huolenpidosta henkilö vastaa, hyvinvoinnin. Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tulisi kuitenkin edelleen järjestää laittomasti maassa oleskeleville naisille raskauteen liittyvät terveystalvelut. Lisäksi lapsille tulisi järjestää tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuusina kuin hyvinvointialueen asukkaille. Henkilölle alaikäisenä aloitettu keskeneräinen hoito on järjestettävä hoidon loppuun saakka, vaikka henkilö tulisi täysi-ikäiseksi.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

LSKL on tarkastellut esitysluonnosta pääsääntöisesti lapsen oikeuksien näkökulmasta. LSKL on antanut asiaan liittyen lausunnon 28.1.2025 ja siinä esitetyt huomiot koskevat myös tätä luonnosesitystä. Lausunto on kokonaisuudessaan luettavissa [ohessa](#).

Lapsen oikeudet

LSKL toteaa, että lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että lapset on jätetty terveyspalveluiden rajaamisen ulkopuolelle. LSKL pitää hyvänä, että esityksessä on nyt pykälätasoisesti säädetty, että henkilölle alaikäisenä aloitettu keskeneräinen hoito on järjestettävä hoidon loppuun saakka, vaikka henkilö tulisi täysi-ikäiseksi. LSKL kuitenkin toteaa, että esityksen perusteluiden maininta: ”alaikäisenä todettujen pitkäaikaissairauksien ja muiden sairauksien aktivoituessa uudelleen täysi-ikäisenä tulisi tehdä yksilöllinen lääketieteellinen hoidon tarpeen arviointi pykälän 1 momentin mukaisesti”, jättää jokseenkin epäselväksi, miten toimitaan esimerkiksi sellaisten alaikäisenä todettujen sairauksien kanssa, jotka edellyttävät säännöllisiä seurantakäyntejä.

LSKL toistaa huolensa siitä, että lakimuutoksella voi olla välillisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin, jos heistä huolehtivat aikuiset eivät saa tarvitsemiaan terveydenhuollon palveluja. LSKL pitää hyvänä, että luonnoksen mukaan hoitoa voidaan yksittäistapauksissa antaa myös lapsesta huolehtivalle aikuiselle, jos hoitamatta jättäminen vaarantaisi vakavasti lapsen hyvinvoinnin. LSKL pitää myös hyvänä, että aiempi muotoilu ”vaarantaa vakavasti terveyden” on muutettu ”alaikäisen hyvinvoinnin vakavaan vaarantamiseen” LSKL kuitenkin huomauttaa, että yhäkin arviointi siitä, vaarantaako aikuisen terveydentila vakavasti lapsen hyvinvoinnin, on hankalaa.

Terveydenhuollon ammattilaisten lausunnoissa hallituksen esitysluonnokseen on tuotu esille, että jo sen arvioiminen, tulisiko potilaan hoitotarve luokitella kiireelliseksi vai välttämättömäksi, voi olla erittäin haasteellista. LSKL myös toteaa, että huolimatta terveydenhuoltolain (70§) velvoitteesta huomioida lapsi, kun lapsen vanhempi, huoltaja tai muu hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö saa terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen, ei terveydenhuoltolain velvoittavuutta aina käytännössä ymmärretä ja terveydenhuollossa ei välttämättä olla edes tietoisia siitä, onko hoidettavalla henkilöllä lapsia.

LSKL korostaa, että luonnoksessa esitetyn arvioinnin toteutumiseksi lapsen hoidon ja tuen tarve tulee selvittää aina paperittomien henkilöiden kohdalla. LSKL kuitenkin esittää huolensa siitä, miten terveydenhuollon arkipäiväisessä kiireessä onnistutaan arvioimaan, millaisia välillisiä vaikutuksia hoidolla ja hoitamatta jättämisellä olisi paperittoman potilaan huollettavina oleviin lapsiin.

LSKL painottaa, että YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artikla velvoittaa harkitsemaan ensisijaisesti lapsen etua kaikessa päätöksenteossa. Sopimuksen 24 artiklan mukaan lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Sopimuksen 18 artiklan ja perustuslain 19.3 §:n mukaan julkisen vallan tulee tukea lapsen huolenpidosta vastaavien aikuisten mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. LSKL korostaa, että vanhempien ja muiden lapsille merkittävien aikuisten terveydellä ja terveyskäyttäytymisellä on huomattava vaikutus lasten terveyteen. Lapsen edun toteutuminen edellyttää, että häntä hoitavat aikuiset saavat tarvitsemansa avun ja että lain tarkoittamissa tapauksissa osataan arvioida lapsesta huolta pitävän henkilön terveydentilaa paitsi lääketieteen, myös lapsen edun näkökulmasta.

Muita huomioita

LSKL pitää yhä esitysluonnoksen perusteluista ongelmallisina. Perusteluissa lakimuutoksen toivotaan esimerkiksi vaikuttavan siihen, ettei maassa oleskeltaisi laittomasti. Tälle toiveelle ei kuitenkaan esitetä vahvoja perusteita, vaan päinvastoin luonnoksessa todetaan, ettei kansainvälisten tutkimusten mukaan ole osoitettavissa, että terveydenhuolto toimisi vetovoimatekijänä. Myös hyvinvointialueilta saadun tiedon mukaan näyttää siltä, ettei voimassa oleva järjestämislaki ole lisännyt palveluiden käyttäjien määrää tai lisännyt kustannuksia. Kuten esitys toteaa, Ruotsin valtiokonttorin selvitys tai kansainvälinen tutkimus eivät tue väitettä terveyspalvelujen toimimisesta vetovoimatekijänä, vaan työntävillä tekijöillä on suurempi merkitys.

LSKL myös korostaa, että laki on nykyisellään ollut voimassa liian vähän aikaa, että sen vaikutuksia julkiseen talouteen voitaisiin laskea. Edes siitä ei ole laskelmia, mitkä ovat tällä hetkellä kustannukset paperittomien kiireellisestä ja välttämättömäksi arvioidusta kiireettömästä hoidosta. Esityksessä joudutaankin toteamaan, että lakimuutoksen taloudellisten vaikutusten arviointi on vaikeaa. On myös huomattava, että esimerkiksi HUS-yhtymä totesi lausunnossaan hallituksen esitysluonnokseen (27.1.2025), ettei laittomasti maassa olevien henkilöiden hakeutuminen terveydenhuollon palvelujen piiriin ole lisääntynyt lain voimassaolon aikana. Vaarana myös on, että kun henkilöillä ei ole mahdollista saada hoitoa, sairaudet pahenevat ja välttämättömän hoidon sijaan joudutaan turvautumaan kalliimpaan kiireelliseen hoitoon. HUS-yhtymä on tuonut lausunnoissaan esille myös, että käsite 'välttämätön kiireetön hoito' on terveydenhuollon lainsäädännössä uusi ja osin epäselvä määritelmä. HUS-yhtymän mukaan lakimuutoksen myötä palattaisiin tilanteeseen ennen pari vuotta sitten säädettyä lakia, jolloin päivystyksessä jouduttiin paperittomien kohdalla käyttämään suhteettoman paljon aikaa ja resursseja selvittelyyn ja kirjauksiin suhteessa hoitoon käytettyyn aikaan. Lakimuutosesitys tulisi näin lisäämään hallinnollista taakkaa, kun aika käytettäisiin kiireellisen tai välttämättömän kiireettömän hoidon rajanvetoon. LSKL toteaa, että on hyvin mahdollista, että esitysluonnos toteutuessaan tulee taloudellisten säästöjen sijaan vain lisäämään inhimillistä kärsimystä jo valmiiksi heikossa asemassa olevalle ihmisryhmälle.

LSKL päättää lausuntonsa viisivuotiaan lapsen ajatukseen ja korostaa, että lapset eivät kasva muusta yhteiskunnasta erillisessä kuplassa. Lapset oppivat, kasvavat ja muodostavat omaa arvopohjaansa siinä yhteiskunnassa, jossa he elävät.

”Jos toisella on paha mieli, pitää sanoa jotain kilttiä. Jos toista sattuu, pitää aina auttaa” (lapsi, 5 v)